

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *C. A. Larsson* från den 14 i denna månad under 6 dagar,
Herr *Hedengren* från den 18 under 8 dagar, och Herr *Per Andersson*
från den 19, likaledes under 8 dagar.

§ 9.

Protokollsutdrag rörande de vid detta sammanträde fattade beslut
justerades.

Sammanträdet afslutades kl. 3 e. m.

In fidem

H. Husberg.

Onsdagen den 17 Februari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollet för den 10 Februari upplästes och godkändes.

§ 2.

Enligt Kammarens förut fattade beslut företogs nu val af dels sex
Revisorer för deltagande uti innevarande års granskning af Statsverkets,
Riksbankens och Riksgälds-kontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, dels
äfven tre suppleanter för dessa revisorer, och utsågos:

till *Revisorer*:

Riksdagsfullmäktigen	Herr	<i>C. G. Indebetou</i>	med	95	röster,
”	”	<i>Nils Larson</i>	”	91	”
”	”	<i>G. C. Witt</i>	”	91	”
”	”	<i>J. Sääf</i>	”	90	”
”	”	<i>D. v. Schulzenheim</i>	”	89	” och
”	”	<i>Per Nilsson</i>	i Espö.	”	80	” samt

till *Suppleanter*:

Riksdagsfullmäktigen Herr	<i>J. Wedberg</i>	med 75 röster,
”	”	<i>J. Wener</i> ” 68 ” och
”	”	<i>J. F. Fredricson</i> ” 67 ”

§ 3.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner:

N:o 18, angående Postverkets utgiftsstaten för år 1870; och

N:o 19, angående normalaföningsstat för Tullverket samt stater å öfriga utgifter och omkostnader vid samma verk för år 1870.

§ 4.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 6 i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående försäljning af den till regementsskrifvarebostället vid Helsinge regemente Norrbyn hörande andel i laxfisket Hofdan i Ljusne elf.

Härunder yttrade:

Herr Reuter-crona: Jag tager mig friheten hemställa, huruvida detta Stats-Utskottets förslag kan anses välbetänkt, då minimipriset för den Kronan tillhöriga $\frac{1}{8}$:del uti ifrågavarande fiske blifvit bestämdt till 500 R:dr, ett belopp dubbelt af hvad egaren till de öfriga $\frac{7}{8}$:delarne i fisket erbjudit Kronan med 262 R:dr 50 öre och utgörande ungefär tredjedelen af den summa delegarne betalt för sina $\frac{7}{8}$:delar i fisket, helst någon annan köpare till Kronans åttendedel deri uppenbart ej står att finna och dessa delegare i fisket, Ljusne sågverksegare, icke lära kunna pressas att för $\frac{1}{8}$:del af fisket gifva den föreslagna summan, när de inköpt de andra $\frac{7}{8}$:delarne för omkring 1,500 R:dr. Hvertill gagnar det att bestämma ett minimipris, som tydligen ej kan erhållas, då fisket numera är alldeles onyttigt för bostället eller Staten, emedan det icke kan för boställets del med någon fördel användas sedan sågverksegarne lagt sig till de öfriga $\frac{7}{8}$:delarne i fisket och dessa egare icke vilja begagna detsamma, utan kunna bedriva timmerflottning på elfven utan hinder af den åttendedel i fisket, som tillkommer bostället. Jag anser därför, att minimipriset vid försäljning af denna fiskeandel bör bestämmas till 262 R:dr 50 öre, motsvarande dess verkliga värde vid å bostället skedd uppskattning, samt yrkar således bifall till Kongl. Maj:ts Proposition med den ändring, att försäljningssumman antages till minst nyssnämnda belopp i stället för 215 R:dr, såsom Kongl. Maj:t föreslagit.

Herr Sven Nilsson: Antaget att den ifrågavarande fiskeandelen i och för sig ej numera vore värd det föreslagna minimipriset af 500 R:dr, måste man likväl besinna, hvilka det är, som försatt fisket i dess

nuvarande skick. Det är just sågverksegarne, som vid fullföljden af sina egna intressen förstört fisket.

Jag tror likväl för min del, att de ej varit berättigade att göra fisket onyttigt för Staten, utan äro skyldige att åter göra detsamma nyttigt, om så skulle fordras.

Härtill kommer, att såväl Chefs-embetet som Armé-förvaltningen och Kammar-kollegium sammanstämmande hafva föreslagit 500 R:dr såsom minimipris; och dessa myndigheter hafva säkerligen inhemtat vida noggrannare upplysningar i frågan, än vi här kunna ega. Jag anser derföre Stats-Utskottet hafva haft allt skäl för sitt förslag och yrkar derför bifall till Utlåtandet.

Herr Carl Ifvarsson: Jag för min del hyllar den nästföregående talarens åsigt och tror, att, då samtliga de embetsverk, som i frågan blifvit hörda, föreslagit 500 R:dr såsom minimipris, man har skäl att antaga detta förslag vara riktigt.

Visserligen kan det invändas, att Kronan ej för närvarande har några inkomster utaf fisket, och att det skulle kosta mycket att sätta det i sådant stånd, att det lemnade någon afkastning, men jag kan dock ej, såsom den förste talaren, antaga, att det vore omöjligt för alla andra än den, som eger de öfriga $\frac{7}{8}$:delarne i fisket, att tillgodogöra sig den återstående åttendedelen. Jag tror tvärtom, att, om egarne till de $\frac{7}{8}$:delarne ej vårda sig om sitt fiske, den, som innehar den återstående delen, kan begagna sig af hela fisket, intilldess att de öfriga delegarne behaga deltaga i kostnaderna för fiskets iståndsättande. Utgår man ifrån denna synpunkt, synes det föreslagna minimipriset 500 R:dr ej vara för högt tilltaget.

I Kongl. Propositionen anföres endast såsom skäl för ett lägre pris, att intet högre auktionsanbud gjorts än 215 R:dr; men om också så har skett vid den första auktionen, är det ju derföre ej säkert att icke vid en annan auktion det kan gå bättre.

Jag yrkar derför bifall till Utlåtandet.

Herr Björck: Då jag inom Stats-Utskottet var den ende, som satte i tvifvelsmål, huruvida dess förevarande förslag vore riktigt och välbetänt, anser jag mig böra tillkännagifva anledningen dertill. Jag tror nemligen, att saken kan och bör ses från en allmän synpunkt, nemligen från synpunkten af vigten utaf kommunikationernas utveckling och angelägenheten deraf, att något hinder icke lägges för den allmänna trafiken i en af landets ansenligaste strömmar. Den ifrågavarande kommunikationen är, i min tanke, af vida högre värde än en obetydlig fiskesandel; och Staten bör så mycket mindre göra sig skyldig till ett förbi-seende häraf, som enskilde personer uppskattat denna fördel så högt, att de med egna medel utlöst alla öfrige delegarne i fisket. Det skulle vid sådant förhållande onekligen taga sig besynnerligt ut, om Kronan icke ville göra något för att hålla en af landets största kommunikationsleder öppen för rörelsen, eller om den, sedan enskilde personer ingått i öfverenskommelse om utlösen jemväl af Kronans andel, lägger hinder i vägen för någon uppgörelse genom bestämmande af ett oantagligt minimipris. Och då det uppenbarligen skulle innefatta en ännu större orimlighet, om Kronan för sin åttendedel skulle bebygga och underhålla hela fiskesanstal-

ten, så inser jag icke, att ur någon synpunkt ett sådant tillvägagående som det Utskottet föreslagit, låter sig försvaras.

Jag tror alltså, att, äfven om man skulle lyckas genom antagande af Stats-Utskottets förslag pressa fram en eller annan riksdalers högre lösen, sjelfva hufvudfrågan är af den öfvervägande betydelse, att den Kongl. Propositionen borde antagas. Vid frågans behandling i Utskottet sökte jag fästa uppmärksamhet på dessa förhållanden, men utan någon påföljd. Måhända hade det varit mera välberäknadt, om sågverksdel-egarne till Kongl. Maj:t inkommit med anmälan, att fisket förhindrade flottningen i strömmen och att, derest detta hinder ej undanröjdes, de voro nödsakade att anlägga en jernväg förbi fiskeinrättningen; — kanske hade, då frågan i denna form framkommit till Riksdagen, det funnits utsett för dem att få anslag till jernvägen.

Den Kongl. Propositionen tillgodoser alla intressen, icke minst skogs-egarens så väl som Kronans eget; och jag får derföre hemställa, att Kam-maren, med afslag å Utskottets Utlåtande, ville bifalla Propositionen.

Herr Staaff: För min del kan jag icke annat än understödja Stats-Utskottets förevarande Betänkande. Jag kan omöjligen utfinna något skäl, hvarföre Staten skulle afhända sig sin egendom till lägre pris än den verk-ligen är värd. Så har åtminstone hittills ej varit bruket, då eganderätten öfvergått från Kronan till enskilde. Erfarenheten visar ock, att i sådana fall de enskilde beredt sig tillfälle att lägga hinder i vägen för kommuni-kationerna lika mycket och vida mer än hvad händelsen skulle blifvit, om eganderätten bibehållits i Kronans hand. Dermed må nu förhålla sig huru som helst, så får jag påyrka, att Kam-maren måtte godkänna Stats-Ut-skottets förslag.

Herr Reuter-crona: Jag vill endast bemöta det af Herr Carl Ivarsson anförda skäl för bifall till Utskottets Betänkande, att Staten el-ler boställs-innehafvaren skulle kunna sig till nytta använda boställets åt-tondedel af laxfisket. Detta är uppenbarligen omöjligt i anseende till den med fiskebyggnad för densamma förenade dryga kostnad och innehafvar-nes af öfriga sju åttendedelarne fria dispositionsrätt öfver fiskvattnet för deras del, så att ingen annan än dessa kan tillgodogöra sig Kronans andel. Vid sådant förhållande måste jag anse Stats-Utskottets Utlåtande mindre välbetänt och yrka bifall till mitt förut afgifna förslag.

Herr Sven Nilsson: Endast några ord till bemötande af den siste talarens yttrande. Om det vore denne talare och jag, som hade andel i fisket, han $\frac{7}{8}$:delarne och jag $\frac{1}{8}$:del och han skulle falla på det orådet att förstöra hela fisket, så fruktar jag att han icke skulle kunna undgå att blifva dömd att ersätta mig skadan eller återställa fisket i det skick, att det kunde af mig till nytta användas. Såsom jurist torde Herr Reuter-crona icke kunna bestrida detta.

Herr Reuter-crona: I egenskap af jurist finner jag den fråga Herr Sven Nilsson framkastat lätt att lösa, emedan jag icke tror, att egarne af $\frac{7}{8}$:delarne i fisket, i hvilket fall som helst, kunna åläggas ersättning till egaren

af $\frac{1}{3}$ delen i detsamma, derföre att denne är urståndsatt att begagna sig af sin andel, så länge det ligger i öfrige delegarnes intresse att, såsom fallet är med Ljusne sågverksdelegare, för annat ändamål än fiske använda vattnet, dertill de hafva ostridig rättighet.

Herr Carl Ifvarsson: Jag ber endast att få erinra, att, om man anser skäl i att understödja sågverksdelegarne, man bör bifalla hvad Kongl. Maj:ts föreslagit; men att, om deremot man icke skulle vilja bereda dessa en fördel på det allmännas bekostnad, man torde böra hålla sig vid Stats-Utskottets förslag.

Herr Reutererona: Jag kan icke underlåta att äfven besvara detta sista inkast, återopande att det måste vara mera fördelaktigt för Staten, att den får något för ifrågavarande fiske än intet, och då det förfaringsätt, den siste talaren förordar, otvifvelaktigt leder derhän, att Staten erhåller ingenting för sin fiskelott, förmenar jag, att det är jag och icke han, som i detta fall står på Statens bästa.

Efter sålunda slutad öfverläggning och sedan Herr Talmannen upptagit de derunder framställda yrkanden samt å dessa yrkanden afgifvit propositioner, blef Utskottets Utlåtande bifallet.

§ 5.

Följande, af Stats-Utskottet afgifna Utlåtanden, blefvo vid nu förnyad föredragning bifallna, nemligen:

N:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, i fråga om skattefrihet för Tärnafors lappskoleboställe och Laxnäs kapellpredikantsboställe i Westerbottens län;

N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående afsöndring från kronohemmanet 1 fjerdedels mantal N:o 2 Föra på Oland af plats för en folkskolebyggnad med tillhörande tomt och planteringsland;

N:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, om försäljning af Kronans till landtmäterikontor hittills begagnade hus med tillhörande tomt i Wisby;

N:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående jordafsöndring från fanjunkarebostället Stoby vid Skånska husarregementet för Stoby församlings kyrkas och skolas behof; samt

N:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående afsöndring af jord från ryttmästarebostället Silfåkra vid Skånska husarregementet, för anläggning af kyrka med kyrkogård, samt sockenstuga och fattighus åt Kellna församling.

§ 6.

Vid föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, i fråga om upplåtelse under ständig besittningsrätt af åtskilliga lägenheter å Kungsörs kungsladugård, yttrade:

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Det kan måhända synas olämpligt att upptaga Kammarens tid med någon diskussion i denna fråga, sedan Stats-Utskottets Utlåtande deröfver redan blifvit af Första Kammaren gilladt; men då jag är här närvarande vid dess föredragning, så vill jag icke genom stillatigande anses ha gjort mig skyldig till en sådan förvexling af tvänne ganska skiljaktiga begrepp, som af Stats-Utskottets Utlåtande skulle kunna framgå. Stats-Utskottet yttrar nemligen i slutet af Utlåtandet, att "då det syns Utskottet betänkligt att medgifva afsöndring för everldelig tid af så små lägenheter, och den föreslagna räntepersedeln, dagsverken, genom hvars åsättande ifrågavarande lägenheter skulle blifva nära jemförliga med de dagsverksskyldiga gatuhusen i Skåne, syns Utskottet olämplig och stridande mot de allmänna grunder för jordbeskattning samt uti ordinarie räntan ingående persedlars omsättning och förenkling, som numera blifvit antagna, samt icke ifrågasatt blifvit, att lägenheterna skulle skattläggas till utgörande af annan räntepersedel än dagsverken, eller till utgående i penningar, etc.", så föranlåtes Utskottet att afstyrka bifall till den Kongl. Propositionen. Af detta Stats-Utskottets yttrande vill det synas mig, som skulle Utskottet hafva ansett, att här vore fråga om att åsätta dessa lägenheter en verklig ränta; och i fall Kongl. Maj:ts förslag afsäge detta, så hade Stats-Utskottet utan tvifvel rätt. Men nu är frågan icke om åsättande af ränta, åtminstone icke i vanlig bemärkelse, utan den gäller egentligen *afsöndrande* af vissa små lägenheter ifrån en kungsladugård, Kungsör, emot utgörande af en afgäld eller ett perpetuelt arrende i dagsverken. Skilnaden synes vara temligen tydlig.

Dock vill jag för min del icke ogilla Stats-Utskottets åsigt om olämpligheten i allmänhet af att afsöndra så små lägenheter som nu omhandlade, utan tvärtom delar jag den på det hela taget. Men det kan finnas af särskilda omständigheter betingade undantag äfven i detta fall, och ett sådant undantag tror jag här böra ega rum. Ty då genom Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut vid tvänne föregående tillfällen, nemligen 1811 och 1863, hundratals nybyggare fått sig beviljad enahanda förmån, som den de i Utlåtandet äfven omnämnda tio sökande nu begärt, så innefattar det en obillighet att afslå dessas anhållan; och det skulle i sådant fall icke alls förundra mig, om dessa tio skulle anse den rättvisa ganska besynnerlig, hvilken dömde ena gången si och andra gången så. Kongl. Maj:t har derföre uti denna sin Proposition endast velat vara konsekvent, då han föreslagit bifall till berörda ansökningar.

Jag vill emellertid icke påkalla ändring af Stats-Utskottets Utlåtande, utan har det endast varit min afsigt att till Kammarens protokoll anföra de skäl, som föranledt Kongl. Maj:ts nådiga förslag i detta ämne.

Herr Liljenmark: För min del är jag särdeles tacksam för de upplysningar, som nyss af Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet blifvit meddelade; men då Herr Statsrådet instämt i Stats-Utskottets åsigt, att det vore betänkligt att afsöndra en så *liten* jordlapp, som här är i fråga, så kan jag icke instämma uti ifrågavarande betänklighet; ty jag anser att man bör fästa afseende på de lägre klassernas bästa, äfven om såsom här lägenheten att derpå åt Svensk man bygga en stuga är aldrig

så liten. Då emellertid, enligt hvad Herr Statsrådet upplyst, Stats-Utskottets Utlåtande redan blifvit bifallet af Första Kammaren, kan för närvarande intet vidare åtgöras i ämnet. Jag har likväl velat taga tillfället i akt att fästa Kammarens och Stats-Utskottets uppmärksamhet derå, att dessa små hushåll vid Kungsör sannolikt befinna sig i knappa omständigheter och att de icke utan kännbara kostnader och mycket besvär utverkat att från Kongl. Maj:t utgått den nådiga Proposition, hvarom nu fråga är. Som Herrarne veta, är det så beståldt med byråkratien i vårt land, och väl äfven i andra länder, att när den fattige skall söka åstadkomma förbättring i sin ställning, så skall han inför de maktegende stå med hatten i ena handen och penningpungen i den andra. När nu äfven här ett sådant streck af Stats-Utskottet blifvit draget mellan samhällets olika lottade medlemmar, så kan jag för min del icke underlåta att utan betänklighet mot ett sådant förfarande öppet uttala mitt klander. Ser jag på proceduren af saken så finner jag, att de underordnade myndigheterna, Kammar-kollegium och Konungens Befallningshafvande i Vestmanlands län, hafva tillstyrkt den ifrågavarande jordafsöndringen, hvarföre jag hambär dessa myndigheter min tacksamhet; och slutligen har Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåtit den föreliggande nådiga Propositionen, hvarföre jag är ännu mera tacksam, emedan Regeringen derigenom visat sig vilja befrämja de lägre klassernas väl. Detta är en specialitet; men saken kan äfven betraktas från en allmän synpunkt: man klagar öfver folkrörelser i landet; af ett så enskildt fall som vägrande af nu ifrågasatta jordafsöndring förorsakas väl ingen sådan rörelse, men det torde just vara hopandet af sådana fall som samla ett betänkligt moln. Ännu en annan sak vill jag anmärka: man har vid denna riksdag framställt förslag om preventiva åtgärders vidtagande för att förekomma emigrationen. Jag är icke någon vän af sådana åtgärder, ty jag tror att utflyttningen bäst förekommes genom att bereda de lägre samhällsklasserna tillräde att här hemma i fosterlandet förvärfva sig sin nödtorftiga utkomst. Skulle man deremot vilja tänka sig ett sätt, hvarigenom denna lust att öfvergifva fädernejorden kunde befrämjas, så vore tvifvelsutän den väg Stats-Utskottet i detta Utlåtande beträdd ett verksamt medel att nå målet, ty det är naturligt att, då det fattiga folket anser det vara omöjligt att lifnära sig här hemma, det måste blifva betänkt på att utflytta; men det är väl onekligen just detta som man måste söka undvika. Ehuru jag således nu, då Första Kammaren redan bifallit Utlåtandet, helst skulle hafva velat lägga det samma med ogillande till handlingarne, — om nemligen sådant läte sig göra — vill jag endast uttala mitt bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition och ogillande af Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Carl Ifvarsson: Jag vill endast anmäla, att jag anser den föreslagna räntepersedeln dagsverken vara tillräckligt skäl för afslag å Kongl. Maj:ts nådiga Proposition. Är det fråga om att upplåta dessa lägenheter under full besittningsrätt för everldehig tid, så må man söka göra detta till en verklighet, och icke såsom nu ålägga dem dagsverken under kungsladugården för att förskaffa denna senare en större arbetsstyrka. Detta anser jag olämpligt, då ju dessa dagsverken måste betraktas som en ränta, de må för öfrigt kallas huru som helst. Hade det

deremot varit fråga om att mot en bestämd penningaränta afsöndra dessa lägenheter, tror jag att Stats-Utskottet kommit till ett annat resultat; men då detta sätt att lösa frågan icke af Kongl. Maj:t blifvit ifrågasatt, eller af Kungsladugårdens innehafvare medgifvet, yrkar jag, att Kammaren måtte bifalla hvad Stats-Utskottet hemställt.

Herr Reuter-crona: Det är verkligen ganska ledsamt att höra Första Kammarens beslut åberopas såsom bindande för denna Kammare och utgörande hinder för densamma att fritt fatta sin mening i föredragna ärenden, särdeles när, såsom i förevarande fall, Första Kammarens beslut måste anses förhastadt, emedan Utskottets förslag saknar giltiga skäl, men Kongl. Maj:ts Proposition deremot är välgrundad. Ty det kan väl ej vara annat än fördelaktigt för innehafvaren af jordegendom att få tillgång på arbetsstyrka der arbetet skall verkställas, som beredes genom de ifrågavarande jordafsöndringarne; och hvad angår den af Utskottet förmenta olämpligheten af deras skattläggning med dagsverken har Utskottet gjort sig skyldigt till ett fullkomligt misstag, då frågan här gäller icke skattläggning, utan afgälds bestämmande för afsöndrad jordlägenhet, i hvilket afseende det är högst vanligt och ändamålsenligt, att afgiften för besittningsrätten fastställles i dagsverken. Jag kan dessutom ej förstå, hvarföre icke Staten, likaväl som den enskilde jordegaren skall kunna, utan att det bör anses betänkligt, afsöndra från sin egendom mindre, eljest onyttiga, jordgor, då derigenom vinnes behöflig tillgång på större arbetsbiträde. Oberoende således således deraf att Första Kammaren gillat Stats-Utskottets Utlåtande, yrkar jag dess ogillande samt bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Kallstenius: Då jag inom Stats-Utskottet var den ende, som velat förorda Kongl. Maj:ts nädiga Proposition, anser jag mig med några ord böra angifva orsaken, hvarför jag nu icke desto mindre vill bifalla detta Utskottets förslag, och dessutom påkallar en föregående talares yttrande en rättelse, som jag anser mig böra afgifva, så mycket heldre som jag utan tvifvel mera än de fleste Kammarens ledamöter känner till de ifrågavarande lägenheterna, och åtminstone bättre än Herr Liljenmark, efter hvad jag nyss af hans anförande erfarit. Förhållandet med dessa lägenheter är nemligen det, att här alls icke är fråga om att uppbygga några fattigbaracker utan små nätta sommarlustställen, hvilka besittas af personer, som, om de än icke befinna sig i så särdeles briljanta omständigheter, åtminstone berga sig väl och minst af allt tänka på att emigrera; dessa lägenheter äro sålunda afsedda till en förvärfskälla för innehafvaren, icke genom den lilla jordlappens uppbrukande, utan derigenom, att på densamma uppföras snygga byggnader, hvilka sedan uthyras till sommarbostäder åt förmögnare familjer. Detta är — jag ber Kammaren väl betänka det — afsigten för det närvarande med den ifrågasatta jordafsöndringen. Men om ock nu så är förhållandet, så kan ju efter en följd af år inträffa, att dessa lustställen af ett eller annat skäl blifva mindre begärliga, och att den klass af hyresgäster, som nu eftersöker dem, vänder sin håg till andra trakter; följderna deraf blefve väl den, att de dåvarande egarne till lägenheterna, hvilka såmedelst kommit i mistning

af sin hufvudsakligaste eller enda förvärfskälla, sannolikt skulle försjunka i fattigdom, som än mera skulle ökas deraf, att de trycktes af en dryg dagsverksränta för sina gårdar.

Derföre, och då jag anser det vara bättre att besittningsrätten till dessa lågenheter öfverlättes mot penningaränta, som antagligen, i anseende till den ifrågavarande jordens högst ringa värde, bör blifva helt obetydlig, och i alla händelser långt billigare än ifrågasatta, numera såsom otjenlig ansedda skattetitel, dagsverksränta, samt jag tror, att en sådan öfverlåtelse numera har utsigt för sig att vinna statsmagternas bifall, om förslag derom i vederbörlig ordning inkommer, och jag dessutom ej tviflar på att förslag i sådan syftning snart skall framläggas, så är det i sökandenas eget intresse, som jag för närvarande yrkar att Stats-Utskottets hemställan måtte af Kammaren bifallas.

Öfverläggningen var slutad och Utlåtandet bifölls.

§ 7.

Till behandling förekom Stats-Utskottet Utlåtande N:o 13, i anledning af väckt motion, angående befrielse för augmentshemman inom Kungörs fögderi från dagsverkslösen.

Ordet begärdes af:

Friherre von Schulzenheim: Herr Talman! Mine Herrar! Jag vet väl att det i allmänhet är lönlöst att uppträda mot de Utlåtanden och förslag, som Stats-Utskottet framställt. Jag kan likväl icke underlåta att göra det denna gång, och anhåller att få angifva de skäl och utveckla de grunder, som föranledt mig att väcka motionen. Men då jag tillika alltför väl vet och inser, att, då man vidrör äldre kameralistiska ämnen, man kommer att påträffa frågor af ganska vidlyftig och svårlost beskaffenhet, så inskränker jag mig till att i min utredning af saken endast påpeka sjelfva de innersta grundtonerna, på det att Kammaren sedan sjelf må döma mellan mig och Utskottet.

Redan för 59 år sedan gjordes det första försöket, att låta dessa 144 rusthåll af Westmanlands och Nerikes län komma i åtnjutande af de förmåner, som tillförsäkrats dem genom det Kongl. Brevet af den 16 December 1680. Frågan är verkligen icke obetydlig, ehuru väl Stats-Utskottet synes vilja förklara henne vara af ringa vikt, utan hon har tvärtom många gånger varit föremål för statsmagternas uppmärksamhet.

Konung Carl XI nödgades nemligen genom det ofvannämnda brevet ålägga dessa 144 rusthåll att, utom rustningsskyldigheten, utgöra 30 dagsverken för hvarje rusthållsstam, hvilket utgjorde något öfver 3,000 R:dr R:mt (2,012 R:dr 24 sk. Banko) årligen efter medelmarkegångspris enligt Kongl. Maj:ts Proposition vid 1847 års riksdag. Denna dagsverksskyldighet pålades dock rusthållen blott "för denna gången", såsom det heter i detta Kongl. Bref, och rusthållen utlovades att sedermera "blifva ihågkomne med något annat soulagement" hvilket dock hittills blott partielt kommit dem till godo. När nu en ort under så lång tid blifvit "mjölkad"

af Staten, måste detta onus slutligen kännas alltför betungande och inverka icke litet förlamande på jordbruksnäringen och öfriga förhållanden derstädes. Redan år 1810 beslöto Rikets Ständer för sin del allmogens befrielse från dagsverken vid kronoängar; 1845 anhöllo Rikets Ständer i underdånighet hos Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och till Riksdagen inkomma med proposition om Kungsörs dagsverken; 1848 anhöll Bonde-Ståndet särskildt i samma ämne att rusthållen måtte frikallas från denna extra tunga; slutligen afläts från Rikets Ständer vid 1851 års riksdag ånyo i samma ämne en underdånig skrivelse, som af Kongl. Maj:t bifölls.

Vid det beslut som derigenom fattades förekom dock en oegentlighet, ity att icke full rättvisa meddelas, då endast rusthållarnes dagsverken efterskänktes men icke augmentenas, hvilka ännu i dag ingå till Kronan, oaktadt äfven denna, augmentshemmanen åliggande dagsverksskyldighet var af tillfällig natur och ingreps i Carl XI:s löfte om befrielse eller soulagement. Skälet, hvarföre icke äfven augmentshemmanen på samma gång befriades från de betungande dagsverkerna, var helt enkelt egennyttan hos rusthållarne, som fordrade att lösen för dagsverkerna skulle ingå icke till Kronan utan till rusthållarne sjelfva, hvilket icke kunde bifallas, hvidan alltså augmenten fortfarande fingo utgöra detta onus. Stats-Utskottet stödjer sig nu på denna utredning af år 1851, hvaruti förklaras, att dels denna dagsverksskyldighet icke är så särdeles betungande, dels ock att uti den ofvannämnda befrielsen för rusthållens gårdar icke kunde inbegripas äfven andra lägenheter, såsom qvarnar och utjordar m. m. Men då nu, enligt Rikets Ständers ofvannämnda beslut och Kongl. Maj:ts dertill lemnade nådiga bifall, den rusthållen inom Kungsörs fogderi så länge undanhållna befrielse från den öfverklagade dagsverklösen blifvit dem medgifven, så torde väl densamma lättnad böra utsträckas äfven till de dersammastädes belägna augmentshemmanen.

Denna utredning har kostat mig tre års arbeten, och det är icke särdeles roligt att kopiera till ämnet hörande böcker och handlingar, hvilka dels högst sparsamt finnas, dels hänvisa till åtskilliga undersökningskommissioner, vid hvilkas utlåtanden och förslag man dock ofta icke kan fästa stort afseende under sina forskningar. Många andra till ämnet hörande handlingar skulle ännu kunna anföras, men jag vill ej dermed upptaga tiden denna gång, utan blott i förbigående åberopa Krigs- och Kammar-kollegii utlåtande af den 22 December 1849, hvaraf ådagalägges att dessa kollegiers åsigt om augmentsdagsverkerna hufvudsakligen är densamma som den som uttalas i det förut omnämnda Kongl. Brevet af den 16 December 1680.

När man nu ingår med en motion till ett Utskott, så erkänner jag det vara oriktigt att uti densamma blott uppställa hänvisningar till frågan rörande viktiga handlingar, ty jag vet, att både Utskottens och sekreterarnes tid äro nog hårdt anlitade ändå af de löpande göromålen, utan att man bör besvära dem med dylika hänvisningar för frågornas fullständigare utredning. Derföre ämnar jag ock till nästa Riksdags Stats-Utskott sjelf inlemnna alla de resolutioner och handlingar, som jag anser egnade att fullständigt belysa denna fråga, hvilken otvifvelaktigt förr eller sednare

måste

måste utredas. Som jag dock för närvarande icke vill åstadkomma eller snarare riskera en återremiss, så inskränker jag mig till att protestera mot det resultat, hvartill Stats-Utskottet i föreliggande Utlåtande kommit.

Herr Sven Nilsson: Jag kan icke gilla Stats-Utskottets förfarande att anse augmentshemmanens rättigheter och skyldigheter i detta fall vara af annan beskaffenhet än stamhemmanens. Jag tror mig nemligen kunna ådagalägga, att augmentshemmanen vid den tid, då det åberopade löftet om soulagement gafs dem, voro i samma rätt som stamhemmanen; det var nemligen under Carl XI:s tid, då det bestämdes att rustnings-skyldigheten icke skulle utgöras in natura, utan endast genom ränta till den som rustade eller red för numret. Jag vill uppläsa några rader af det Kongl. Bref, hvori detta löfte gafs, för att närmare belysa mitt påstående: "Sammaledes bör man med godo bringa jordegarna af de skattehemman, som till ryttaregårdar anslagna varda, framför en främmande, för dess egen skattejord att rusta". Denna Kongl. Resolution utfärdades den 16 December 1680 och i samma resolution lofvade Carl XI augmentshemmanen soulagement för deras dagsverksskyldighet till kungsgårdarne. Kort tid derefter förändrade dock Konungen åsichter och handlingssätt mot rusthållarne, i det han snart ansåg att rusthållsinrättningen icke vore fullt beständande, så framt icke någon annan skyldighet än blott räntan upprätthölles.

Dessa förändrade åsichter uttalades i det Kongl. Brevet af den 13 September 1681 i följande ordalag: "Hvad de 60 rusthåll eller munteringar vidkommer, som bestå af ryttare, hvilka sjelfva rida för skattebonde räntor och hafva ingen egendom eller bruk i gården, så hälle vi för mycket väl vara om I kunnen så laga och begå med bönderna, att de taga på sig rusthållet sjelfva och stå derföre; förhållandes dem huru otjenlig den olikheten är och huru illa dem anstår, att intet vilja stå och svara för sitt bo och bruk, och fullgöra samma sin pligt i detta mål som andra, och allt derföre är det nödigt, nyttigt och rådeligt, att de nu i frestiden beqvåma sig dertill, så kunna de sjelfva nyttja fulla sin ränta i många år bortåt och skaffa sig något i förråd till tillkommande tiders tariff, hvilket eljest kommer ryttaren till godo som rustar. Med slika och andra persvationer, som I kunnen bruka, lära de väl stå till att öfvertala att sjelfva svara tör rustningen, helst om I jagen den skrällen i dem, att det omöjligen lærer kunna annat ske, än att hvar och en skattebonde, som hör under rusthåll, måste ock sjelf svara derföre, som för egen jord, och att sådant lærer bli resolveradt, och derföre vore fast bättre, att de med godo beqvåmde sig dertill, på det de sedan måtte komma till att nyttja och njuta de friheter som rusthållen åtfölja, hvilka de eljest icke allenast lära mista, utan annan gravation underkastade blifva, som dem fast svårare kunde falla än sjelfva rusthållet".

Här talas således om, "att jaga skräck i bönderna, så framt de icke i godo vilja beqvåma sig till rustning"; och ytterligare skrifver Konungen i Resolution och Reglemente af sednare datum, den 2 Maj 1682: "Den skattebonde, som tager på sig rusthåll, måste väl påminnas om sin pligt och ställa caution för sig, om så ske kan, eller ock reservera sig, om han

intet presterar rustningen, att vara förlustig sin skatterättighet; men dermed tiges stilla, till dess all indelningen är skedd“.

Jag tror att af dessa Kongl. beslut klart och tydligt ådagaläggas, att skattebonden ursprungligen och vid tiden då åberopade löften gafs icke varit pliktig att rusta, utan blott att utgöra räntan till rusthållaren, och att likaså augmentshemmanen haft samma skyldighet, hvaraf måste följa, att, då skyldigheterna voro lika, måste de betinga lika rätt till löftets uppfyllande, så att, när rusthållen blifvit befriade från dagsverksskyldigheten, äfven augmenten böra blifva det.

Då emellertid den näst föregående talaren, som tillika är motionär i ämnet, för närvarande icke gjort något yrkande mot det resultat, hvartill Stats-Utskottet kommit, vill jag, som endast ansett mig böra uttala min mening i ämnet, inskränka mig till att yrka afslag å Stats-Utskottets Utlåtande samt bifall till motionen.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Vid härefter företagen behandling af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14, i anledning af väckt motion angående förändradt utgörande af arrendespanmålen från akademi-prebendehemmanen, yttrade

Herr Jöns Olsson i Nordanå: Det är egentligen icke min afsigt att nu göra några invändningar emot Stats-Utskottets hemställan i denna fråga; men då Utskottet i sin motivering såsom skäl för sitt afstyrkande anført den outredda beskaffenhet, hvori frågan befinner sig, så föranlätas jag deraf att med några ord söka rättfärdiga min uraktlåtenhet i detta afseende. Såsom i motionen kan ses, har jag i slutet af densamma eller i den så kallade "klämmen" vördsamt anhållit att få till Utskottet framdeles aflemna åtskilliga handlingar för belysande af de i motionen omrörda förhållanden. Dessa handlingar har jag visserligen icke ännu aflemnat till Utskottet, dels emedan jag från Kammar-kollegium väntar ett svar, som jag först måste utbekomma, dels ock emedan jag på grund af meddelande från ett par af ledamöterna i Stats-Utskottet, trodde att frågan icke förrän längre fram skulle behandlas, så mycket mer som samma motion i fjor icke behandlades förrän i Maj eller mot slutet af Riksdagen. Men sannolikt ville Utskottet inga handlingar hafva, och derföre tog det frågan så fort som möjligt om hand. Emellertid då resultatet skulle blifva detta, är jag Utskottet särdeles förbundet för det Utskottet så snart expedierat min motion, ty derigenom har jag blifvit satt i tillfälle att ännu vid denna riksdag inkomma med ny motion, så förändrad att den kan behandlas i tillfälligt Utskott; och af denna fördel ämnar jag att begagna mig.

Herr Agardh: Jag skall icke tillåta mig att med några nya skäl söka gifva styrka åt Stats-Utskottets beslut, men ber att, då motionen nu för andra gången kommit till Riksdagen, få fästa uppmärksamhet derpå, att de af motionären åberopade förhållandena verkligt icke äro sådana

som han i sin motion uppgifvit. Han talar deri om några nya kontrakt, som skulle vara lemnade af akademiska konsistoriet i Lund till åtskilliga i sednare tid tillkomne arrendatorer och som skulle vara af mycket svår beskaffenhet för arrendatorerna. Verkliga förhållandet är emellertid, att akademiens ekonomiska förvaltning trodde sig skola kunna bereda en fördel åt arrendatorerna derigenom, att den del af säden, som icke var indelad på särskilda löntagare, skulle få lösas efter medelmarkegångspris; och i de nya kontrakten inföt derföre en bestämmelse derom, att sådan säd fick levereras antingen på det ena eller på det andra sättet. Man kom dock ganska snart underfund dermed, att detta kunde gifva anledning till missbruk och endast medföra olägenheter för arrendatorerne, emedan det kunde tänkas, att universitetet skulle begagna ena sättet ett år och andra sättet ett annat år, allt efter som det föll sig fördelaktigast. Detta märkte man snart å båda sidor; och då arrendatorerne förlidet år inkommo med en begäran till konsistoriet, att förhållandet måtte ändras, så tillstyrktes denna begäran genast af konsistoriet och bifölls af kanslern genom resolution af den 31 Mars 1868. Jag har här i min hand en afskrift af denna resolution, och den står hvilken som helst af Kammarrens ledamöter till påseende. Dessa kontrakt, som hufvudsakligen synas hafva gifvit anledning till motionärens framställning, äro således redan afskaffade.

Vidare stöder motionären sig derpå, att tiden för bestämmandet af lösningspriserna för spanmålen skulle vara besvärlig för arrendatorerne, i så måtto att de icke mer än 10 dagar före leveranstidens slut, eller under den tid som återstår emellan Thomedag och den 31 December skulle kunna ega kännedom om huruvida säden får lösas eller skall in natura levereras. Men så långt jag minnes tillbaka har förhållandet varit det, att priset å all akademiens spanmål blifvit satt de närmaste dagarna efter sedan skånska länens markegång bestämts, det vill säga i början af November; och då nu arrendesäden, ehuru den icke behöfver lösas förr än den 25 Februari, dock kan lösas hvilken dag som helst, sedan priset i November blifvit bestämdt, så hafva arrendatorerna ju tre månaders tid för att välja, om de önska lösa säden, eller leverera densamma.

Vidare har motionären sagt, att man icke kan få veta löse-priset å den säd, som skall lemnas till särskilda indelningshafvare, utan att gå omkring till dessa och göra förfrågningar hos hvar och en särskildt. Förhållandet härutinnan är emellertid det, att löse-priset sättes vid ett allmänt möte, som utlyses af akademiens rektor, och detta pris blir genast tillkännagifvet för akademiens räntmästare, så att hvar och en, som önskar få uppgift derom, kan dagen derefter erhålla sådan å akademiska räntekammaren. Det är visserligen sannt, att arrendatorerna göra många besök hos indelningshafvarne, men dessa besök ske icke för att få veta det fastställda priset, utan för att *pruta* derpå, och sådant skall alltid kunna göras.

Hvad slutligen de höga prisen beträffar, så har visserligen derom varit mycket taladt. Jag tror dock att vid närmare granskning man skall finna att förhållandet dermed icke är så farligt. Jag har här en för flera år sedan å akademikontoret uppgjord, och för helt annat ändamål afsedd jemförelse-tabell emellan de af universitetet bestämda lösnings-pris

å den till enskilde löntagare utgående tionde-säd, och samma års medelmarkegångspriser för de olika distrikt af Malmöhus och Christianstads län, derifrån tionden utgår.

Det är tydligt, att en sådan jämförelse, såsom all annan, haltar, emedan medelmarkegångspriset bestämmes af prisen för andra år än dem som lösningspriset gäller. Men jämför man en följd af år, så torde den här af vållade oriktigheten utjemnas. Nu voro prisen det första året, hvilket jämförelsen omfattar, eller 1855, särdeles högt uppdrifna, och man torde således icke vid en sådan jämförelse böra taga detta år med i beräkningen. Tager man de följande nio åren 1856--1864, som tabellen omfattar, så visar det sig att lösningspriset för korn och råg, — den enda spannmål af hvilken akademien har tionde — i medeltal utgjorde 13 R:dr 95 öre, under det att medelmarkegångspriset var 13 R:dr 25 öre; skillnaden utgjorde således 70 öre. Härvid är att märka, att detta pris å akademiens tiondesäd var lösningspris för sådan säd, som lönehafvaren hade rättighet att få fritt forslad 6 mil. Ett högre pris af 70 öre för en sådan rätt kan svårligen sägas vara omätligt uppdrivet. Hvad åter arrendespanmålen beträffar, så sattes den i allmänhet lägre än akademiens tionde, och jag tror stundom ända till en riksdaler lägre; men de år då priserna äro mera jemmhöga inom länen, så kan det ock hända att den sättes lika.

Under sådana förhållanden synes det mig, att man icke med skäl kan komma till motionärens slutsatser; och jag tror, att, om han tar reda på de verkliga förhållandena, så skall han finna, att det icke kan vara mycket skäl att nu åter framkomma med ny motion i samma ämne.

Herr Jöns Olsson i Nordanå: Jag hade icke väntat att min motion skulle föranleda någon diskussion i dag, helst som jag för egen del icke yrkat annat än bifall till Utskottets afstyrkande. Men då nu den föregående ärade talaren uppträdde och behandlade frågan temligen vidlyftigt, så anser jag mig böra med några ord genmäla hans yttrande, oaktadt sådant i sjelfva verket är öfverflödigt, enär jag i min kommande motion ämnar bifoga arrendekontrakt och öfriga handlingar, hvilka styrka att förhållandena äro sådana jag uppgifvit, och bland hvilka äfven finnas qvittenser undertecknade af Lunds professorer, hvar af visar sig, att de tagit betydligt mer än medelmarkegångspriset i lösen för spannmålen.

Hvad beträffar de kontrakt, som herr professorn säger att jag icke fått reda på, så skall jag, då frågan nästa gång förekommer, först behörigen vidimera de afskrifter, hvilka visa att förhållandena äro sådana jag uppgifvit dem. Det heter deri, att arrendatorn skall lösa spannmålen efter årets medelmarkegångspris och betala den sednast den 31 December samma år. Men derefter heter det: "Varande dock arrendatorn skyldig att uti ren strid och afradsgild spannmål leverera den del in natura, som är till löntagare indelt, så vida denne derom tillsäger före Thomedag; hvarföre arrendatorn innan dess, icke såsom föregående talare påstått, har reda på, huruvida han kommer att leverera in natura eller betala med penningar.

Ett annat ledsamt förhållande är, att arrendatorn ena året kan få betala en tiondedel af arrendet till professorer och nio tiondedelar till akade-

mien, men andra året tvärtom nio tiondedelar till professorer och den öfriga tiondedelen till akademien, och det finnes knappast exempel på att tvänne år äro hvarandra lika i detta afseende. Efter hvad grund konsistorium bestämmer detta eller indelar arrendet är konsistorii egen hemlighet. De öfriga anmärkningarne tillåter jag mig att lemna obesvarade, till dess frågan en annan gång kommer före med anledning af den nya motion, jag med det snaraste ämnar väcka.

Då vidare icke anfördes, framställdes proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvartill allmänt svarades ja, hvilket svar med klubbslag befastades.

Samma Utskotts Utlåtande N:o 15, i anledning af väckt motion om lindring i den en del kronoskattegatuhus åliggande dagsverksskyldighet till kungsgården Hjelmshult, blef af Kammaren likaledes bifallet.

§ 9.

Förekom Stats-Utskottets Utlåtande N:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående statsbidrag till vägomläggningar inom Kronobergs, Calmar och Jönköpings län för beredande af arbetsförtjenst åt den nödlidande befolkningen i dessa län.

Vid 1:sta punkten af Utskottets förslag anmärkte Herr Grefve Posse: Jag tillåter mig fästa Kammarens uppmärksamhet på, att ett skriffel här egt rum. Det har varit Utskottets afsigt att tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, hvilken för denna vägomläggning afser ett belopp af 20,400 riksdaler, men genom något skrif- eller tryckfel har i Utlåtandet kommit att stå endast 20,000 riksdaler. Jag vill derföre hemställa, att Kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts nådiga förslag om tjugotusenfyrahundra riksdaler.

Härefter blef Utskottets hemställan bifallen, med den rättelse deri som af Herr Grefve Posse föreslagits, eller att det vägomlägningsanslag, hvarom här vore fråga, skulle utgå med 20,400 R:dr.

Utskottets öfriga hemställanden i detta Utlåtande biföllos.

§ 10.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts Proposition angående beviljande af medel till undsättning för de i följd af 1868 års missväxt nödlidande delar af riket.

Sedan *första punkten* blifvit uppläst, uppstod rörande densamma följande öfverläggning:

Herr Medin: Herr Talman! Mine Herrar! Det torde tillåtas mig att ingå i diskussion öfver detta ämne, så väl med afseende på Kongl. Maj:ts nådiga Proposition derom, som äfven med afseende på den af Herr Wigardt jemte flera andra representanter från Småland väckta motionen.

Jag är till en början Stats-Utskottet tacksam för, att det tillstyrkt beviljande af den summa, 340,000 riksdaler, som Kongl. Maj:t föreslagit,

men när man känner — och jag hoppas att det icke är någon inom Kammaren obekant — att förhållandena inom Smålands län nu äro mycket annorlunda än förr, så må det icke väcka förundran att dess representanter ansett sig nödtvungna till att framkomma med en anhållan om 400,000 riksdaler ytterligare understöd, deraf 300,000 riksdaler såsom lån. Denna anhållan har Utskottet dock lemnat utan afseende och endast tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition. Men då man vet, till hvilket stort omfång missväxten detta år utsträckt sig inom de Småländska länen, och dessutom känner, att penningeförhållandena, icke endast detta utan äfven föregående år, varit ganska svåra och betänkliga dersamma städes, så inser man lätt, att nöden skall i alla afseenden blifva större än mången ännu tror eller förmodar. Jag hade derföre hoppats, att Stats-Utskottet skulle hafva tillstyrkt om icke hela det begärda understödet af 400,000 riksdaler, så åtminstone någon del deraf; och när man tänker efter, på hvilket stort omfång summan skall fördelas, så finner man att det icke skall blifva så särdeles mycket på hvarje kommun. Jag vet att det icke lönar mödan att begära återremiss för att få Utlåtandet ändradt, utan vill jag derföre i stället anhålla, att Kammaren måtte bifalla Herr Wigardts ofvanberörda motion, utan afseende på hvad Första Kammaren beslutar.

I afseende på de 340,000 riksdaler, som Stats-Utskottet tillstyrkt tror jag att äfven här ett skriffel insmugit sig i andra punkten af Utlåtandet, emedan det heter i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, 1:sta och 2:dra raden af andra punkten, "att [dessa medel må af Kongl. Maj:t användas dels till beredande af arbetsförtjenst medelst allmännyttiga företag, der sådana hinna ordnas, dels till räntefria låneunderstöd etc."; detta har Stats-Utskottet i sitt Utlåtande alldeles utglömt.

(Talaren göres uppmärksam på rättelsen).

Jaså, här är en särskild tryckt rättelse, som jag inte har sett förut. Då afstår jag helt och hållet från något yrkande om andra punkten.

Herr Talmannen (afbryter): Jag får fästa den värde talarens uppmärksamhet på, att andra punkten ännu icke är föredragen.

Herr Medin: Jaså, jag ber om ursäkt! Men tillåtes det måhända ändock att nu på samma gång taga in den i diskussionen?

Herr Talmannen: Var så god!

Herr Medin: Då vill jag endast säga, att jag ingenting har att invända emot andra punkten, sedan den sålunda blifvit rättad i enlighet med Kongl. Maj:ts nådiga Proposition. Men i afseende på första punkten upprepar jag min förra hemställan, att Kammaren måtte bifalla den af Herr Wigardt m. fl. representanter från Smålands län framställda motionen och i stället afslå Stats-Utskottets Utlåtande, och derpå yrkar jag vördsamt proposition.

Herr C. I. Bengtsson: På grund så väl af de många skrivelser från såväl presterskap som kommunalstyrelserna om nöden i Småland, hvilka nu dagligen ingå, som ock på grund deraf, att många personer före min afresa till riksdagen infunno sig hos mig och under bittra tårar klagade öfver sin nödställda belägenhet och med ängslan sågo det kommande året till mötes, maste jag anse den af Kongl. Maj:t föreslagna och af Stats-Utskottet tillstyrkta summan vara alldeles otillräcklig, att ens i de svåraste

fall frädda de nödställda från hungersdöd; hvarför jag allvarligt anhåller att Kammaren ville för sin del bifalla Herr Wigardts motion.

Herr Jonas Jonasson från Kronobergs län: Vid sistlidet års lands-
ting inom Kronobergs län meddelade Konungens Befallningshafvande de
från kronofogdarne i länet inkomna uppgifter om missväxtförhållandena
derstädes, och på grund häraf tillsatte landstinget ett utskott för att be-
räkna värdet å de kvantiteter spanmål och rotfrukter, hvilka måste från
andra orter uppköpas. Detta utskott kom till det resultat, att minst två
millioner riksdaler härtill behöfdes, deraf endast någon del kunde af kom-
munerna sjelfva åstadkommas. Landstinget beslöt då att genom upplåning
anskaffa en summa af 125,000 riksdaler till låneunderstöd åt de mest be-
höfvande kommunerna, samt begärde dessutom att länsstyrelsen måtte hos
Regeringen göra underdånig framställning om beviljande af ett särskildt
undsättningsanslag till belopp af 500,000 riksdaler, dels såsom lån och
dels utan återbetalningsskyldighet. Denna begäran blef af Konungens
Befallningshafvande i så måtto efterkommen, att underdånig framställning
om ett undsättningsanslag gjordes, ehuru Konungens Befallningshafvande
af åtskilliga skäl inskränkte beloppet till 210,000 riksdaler, deraf 200,000
såsom lån och de öfriga 10,000 utan återbetalningsskyldighet. Man fick
då det svaret från Regeringen, att det fanns inga medel att tillgå, så vida
icke ett mindre kreditivet skulle anlitas, men då det icke ansågs ådaga-
lagdt, att de förhandenvarande förhållandena påkallade nämnda kreditivs
anlitande, kunde länsstyrelsens hemställa icke för den gången bifallas.
Konungens Befallningshafvande ingick då åter i December månad sistlidet
år till Kongl. Maj:t med ny framställning i ämnet, deruti ytterligare ned-
sättande summan till 160,000 riksdaler, hvaraf såsom förra gången 10,000
riksdaler utan återbetalningsskyldighet.

Regeringen har nu föreslagit och Stats-Utskottet tillstyrkt en anslags-
summa af 340,000 riksdaler, men man kan lätt inse att denna summa är
alldeles otillräcklig, helst när man betänker, att icke endast de Småländska
länen utan äfven Gotland, Halland och Blekinge samt Elfsborgs och Up-
sala län skola dela dessa 340,000 riksdaler; och om ock de Småländska
länen finge hela summan, så skulle den icke belöpa sig med stort mer än
50 öre på hvar och en af Smålands 650,000 innevånare. Må man komma
i håg, att förra året anslogs något öfver en och en half million åt Jemtland
Norrboten, Westerboten och Wester-Norrlands län, hvilka tillsammans
hafva omkring 220,000 personer mindre folkmängd än Småland, och jag
vill då fråga om det är rättvist att nu icke gifva mer än 340,000 riksdaler
åt de trenne Småländska länen jemte fem andra län? Här komma dag-
ligen uppgifter hemifrån Småland med de aldra mest upprörande skildrin-
gar öfver den nöd, som der råder, och huruledes folket icke vet på hvad
sätt de skola undgå hungersdöden, och jag måste därför på det allvar-
ligaste anhålla, att Kammaren måtte lemna sitt bifall till den af Her
Wigardt m. fl. väckta motionen.

Herr Peter Petersson: Den af Konungens Befallningshafvande i
Kronobergs län ingifna uppgift öfver beloppet af den spanmål, som till
nödens afhjelpande ansågs erforderlig, afgafs redan den 3 Oktober 1868,

innan potatisgrödan var inbergad. Skörden deraf var i allmänhet okänd. Sedermera erfor man den svåra belägenhet, hvori den fattigare delen af befolkningen, hvars egentliga födoämne utgöres af potatis, till följd af den misslyckade skörden af denna rotfrukt, sig befann, — ett förhållande, hvilket uti förenämnda uppgift icke så noga kunde omförmälas. Nöden och eländet är därför större och beklagensvärdare än som kan omtalas, åtminstone i den del af länet jag har äran representera, och hvars innevänare till större delen utgöras af mindre bemedlade smärre jordbrukare, hvilka äro i saknad ej allenast af lifsuppehälle, utan äfven till utsäde för kommande vår. Till kronoutskylders, de höga kommunal- och fattigutgifternas gäldande tages i mät deras enda lilla kvarvarande löseegendom, forslas till gästgifvaregårdarne och för ringa, nästan intet värde exekutivt bortslutas. De förmå icke att, med bästa vilja, bibringa sina fattiga medmenniskor behöflig hjälp, utan nödgas desse, efter de flerfaldiga underrättelser jag från hemorten erhållit, använda flera för lifvets uppehälle mindre lämpliga och närande nödrödsämnena, hvaraf följt och dagligen följer stor kring-spridande sjuklighet och slutligen — döden.

Till lindrande af lidande och hungrande likars nöd måste snar och tillräcklig hjälp meddelas, så framt detta folk skall kunna vara till och icke förgås.

Jag anser därför, att den af Stats-Utskottet föreslagna summan är otillräcklig och yrkar densammans förhöjande till 400,000 R:dr, att utgå med de vilkor som blifvit föreskrifna.

Herr Kjellman: Af den Kongl. Propositionen synes, att, sedan från åtskilliga län anmälan ingått till Regeringen derom, att, i anseende till inträffad missväxt, befolkningen vore i behof af understöd, hvilket beklagliga förhållande synnerligast inträffat med de tre Smäländska länen, så har Kongl. Maj:t i sin ifrågavarande Proposition föreslagit, att såsom undsättningsmedel, dels mot och dels utan återbetalningsskyldighet, måtte af Riksdagen anvisas ett belopp, stort 340,000 R:dr. Hvad Kongl. Maj:t sålunda begärt, har Stats-Utskottet tillstyrkt, men deremot lemnat helt och hållet utan afseende Herr Wigardts motion, åsyftande ett förhöjdt anslag för ifrågavarande ändamål. Fördelas nu dessa 340,000 R:dr på de sex län, hvarom är frågan, så tillfaller hvarje län allenast 56,600 R:dr. Jag hemställer emedertid till hvar och en, om detta skall kunna anses tillräckligt till nödens afhjelpande. Vid sistlidna landstinget beräknades behofvet allenast för Jönköpings län till 3,000,000 R:dr, och likväl hade då ännu icke uppgift inkommit från en stor del af länet. I Kronobergs län ansåg man likaledes till nödens afhjelpande erfordras 2,500,000 R:dr, och i Calmar län åtminstone icke mindre. Det komitentskap jag har äran representera bebos af 30,000 menniskor och der finnas blott två socknar, inneslutande 3,000 personer, som kunna med försakelse kanhända hjälpa sig sjelfva, hvaremot de öfriga socknarne, med en befolkning af 27,000 personer, äro i behof af understöd. I den församling jag tillhör finnas 3,300 menniskor, hvilka allenast till brödföda, och således oberäknadt vår-utsäde, behöfva 3,000 tunnor säd, hvartill minst behöfvas 60,000 R:dr. Taflan kan visserligen tyckas vara hällen i mörka färger, men man må måla den med än så bjerta färger, kan man dock icke beskrifva eländet

sådant det verkligen är; och ehuru jag vid detta tillfälle vill uttrycka min hjertliga tacksamhet för det man velat bispringa sin nödlidande nästa, kan jag dock icke underlåta, att yrka bifall till Herr Wigardts motion om ett särskildt anslag för ifrågavarande ändamål af 400,000 R:dr, deraf 100,000 R:dr utan återbetalningsskyldighet och återstoden såsom räntefritt lån, att återbetalas på sätt motionen vidare förmåler, hvaröfver jag anhåller om proposition.

Herr Grefve Posse: Om, å ena sidan, man icke kan förtänka representanterna från de nödställda orterna att de påyrka högre anslag till understöd för den af missväxt lidande befolkningen, än Kongl. Maj:t ansett sig böra begära, så må, å andra sidan, man icke heller misstyccka att en ledamot af Stats-Utskottet uppträder och angifver de skäl, som legat till grund för Utskottets beslut i ämnet. Inom Utskottet gjorde sig nemligen den åsigt gällande, att Regeringen bättre än en enskild ledamot af Representationen var i tillfälle att förskaffa sig en omfattande kännedom om nödens utsträckning och beloppet af de summor, som erfordrades för att lindra densamma. Man var således allmänt ense om, att bifalla hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende begärt, och hade man svårt att föreställa sig, att en enskild ledamot af Representationen skulle kunna på 60,000 R:dr när beräkna behovet, samt att denna beräkning skulle vara säkrare och bättre, än den som skett hos Kongl. Maj:t. Jag yrkar därför bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Fredrik Petersson: Det var lika otroligt som obetänt, att Utskottet skulle afslå Herr Wigardts motion, då den innehöll en så billig begäran, som att utaf Statens medel erhålla bidrag, dels såsom låneunderstöd, dels ock som gåfva till en så stor nödlidande personal, som den som finnes inom de trenne Småländska länen med Öland. Detta bidrag till lindrande af den allmänt kända nöden, hade varit ett stort barmhertighetsverk, ty det af Kongl. Maj:t äskade anslag till nämnda tre län förslår verkligen icke tillfyllest att utestänga nöden. Hvad särskildt vidkommer Öland, har vederbörande icke begärt högre belopp i undsättningslån, än hvad man ansett sig kunna successivt återbetala och för närvarande fullkomligen behöfva. Likväl hafva dessa ansökningar nedprutats här och der till ännu mindre summa. Då nu nöden är så stor, som upplyst blifvit, tror jag man icke bör afslå en så välbetänt motion, och yrkar jag därför bifall till densamma.

Herr Wigardt: Oaktadt jag med glädje förnummit och dagligen förnimmer, hvilket stort antal lyckligt lottade samhällsmedlemmar från städerna Stockholm och Göteborg samt andra trakter af riket skyndat att bispringa de nödlidande med rika gåfvor, kan jag dock icke gilla Stats-Utskottets Utlåtande, då det antager, att det af Kongl. Maj:t äskade belopp 340,000 R:dr skulle vara tillräckligt till nödens afvärande. Enligt mitt förmenande hade Utskottet, med ledning af landstingens, hushållningssällskapernas och de särskilda kommunernas berättelser, bort komma till inseende derom, att till nödens lindrande fordrats millioner, och ännu mera till densammas verkliga afhjelpande. Då jag emedlertid tror, att nö-

dens verkliga tillvaro är både känd och erkänd, vill jag nu icke vidare uppehålla mig dervid, men jag vill dock fästa uppmärksamheten derpå, att af ifrågavarande 340,000 R:dr komme att tillfalla Jönköpings län allenast 80,000 R:dr och Kronobergs län en lika summa. Antaga vi nu, att i hvardtera af dessa län finnas 40,000 personer, hvilka sakna penningar, bröd och arbetsförtjenst, så skulle hvar och en af dem i understöd bekomma endast 2 R:dr, ehuru det dock icke är tänkbart, att dessa personer, fastän vanda vid försakelser, skulle med dessa 2 R:dr kunna draga sig fram till nästa skörd. Med känedom om statskassans närvarande ställning inser jag visserligen svårigheten för Stats-Utskottet och Riksdagen att till län och understöd anslå några större summor, men då jag, å andra sidan, icke heller förstår, huru dessa olyckliga människor skola kunna draga sig fram, så, och derest man icke vill tvinga dem att på andra sidan Atlanten söka sin utkomst — och äfven detta torde blifva svårt då jag icke känner hvem som vill åtaga sig sådana olyckliga som ingenting ega, om icke möjligtvis den agent skulle erbjuda sig, som kallas hungersdöden — kan jag för min del icke underlåta att påyrka bifall, icke blott till hvad Stats-Utskottet i ämnet tillstyrkt. utan äfven till hvad jag i min motion vågat hemställa.

Herr Jonas Jonasson från Calmar län: Då redan så mycket blifvit yttrad i detta ämne, inskränker jag mig till att instämma med dem, som yrkat bifall till Herr Wigardts motion; och gör jag detta så mycket heldre, som jag förmodar, att medel för ändamålet icke saknas, hvilket jag anser tydligen framgå deraf, att Kammaren för några dagar tillbaka beviljade ett anslag till belopp af nära 200,000 R:dr, ehuru samma anslag kanske var mindre behöfligt. Jag vågar därför hoppas, att Kammaren nu icke skall tveka att bevilja det af Herr Wigardt påyrkade högre anslaget.

Herr vice Talmannen: Jag kan visserligen icke neka, att ju de skäl, som af Stats-Utskottets ordförande blifvit anförda till försvar för Utskottets beslut i ämnet, i viss mån äro grundade, samt att, i frågor som denna, man i främsta rummet bör fästa afseende på och bevilja hvad Regeringen föreslagit, men jag kan dock icke tillbakahålla den tanken, att det af Regeringen framlagda förslag är alltför lågt beräknadt. Det är utom allt tvifvel, och kan af alla representanterna från de af missväxt hemsökta orterna intygas, att den olycka, som öfvergått dessa trakter är så svår, att icke i mannaminne någon dylik inträffat. Då jag i Maj månad sistlidna år hemkom från Riksdagen, beklagade man sig redan öfver den svåra torkan, och sedan dess och allt intill slutet af påföljande September månad föll icke något regn mer än möjligen under en eller annan timme, och blef också följden total missväxt inom hela södra delen af Calmar län. Genom noggranna undersökningar, som sedermera blifvit anställda samt från kommunerna infordrade uppgifter har det beklagliga förhållande framgått, att fullkomlig missväxt öfverallt inträffat, samt att detta äfven varit fallet i kommuner, hvilka icke inkommit med begäran om anslag, utan varit betänkta att hjälpa sig sjelfva. En bland de mest obehagliga belägenheter, hvori en representant kan befinna sig, är onekligen den, att

nödgas uppträda för en särskild ort med begäran om understöd, men jag kan dock icke underlåta att göra det i förevarande fall, helst jag anser sådant förhållande här vara för handen, då större delen af landet bör komma den mindre delen deraf till hjälp. Här behöfves dessutom endast en försträckning, att i bättre tider återgäldas. Jag håller här i min hand en uppgift å de summor, som till nödens afhjelpande skulle erfordras; och framgår deraf, att till allenast ett län skulle behöfvas dels såsom lån 357,000 riksdaler, dels ock såsom understöd utan återbetalningsskyldighet 67,000 riksdaler; och vågar jag påstå, att hvarje särskild kommun begärt det minsta möjliga belopp, den ansett sig behöfva, och detta desto heldre som kommunerna iklädt sig gemensam ansvarighet för medlens riktiga återbetalande. Dessa belopp, tillsammans uppgående till 424,000 R:dr, har af Konungens Befallningshafvande i dess skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om understöd blifvit nedsatt till 250,000 R:dr; och tror jag att Konungens Befallningshafvande dermed nedsatt summan så vidt möjligt är, och vid densamma bestämmande jemväl tagit i betraktande de hjälpmedel, som från andra håll möjligen kunnat tillkomma. Om därför någon verklig hjälp skall lemnas, så bör det icke ske till lägre belopp än Konungens Befallningshafvande föreslagit, eller 250,000 R:dr; och kan jag icke finna, att begäran om understöd till dylikt belopp skulle vara att ställa en alltför stor fordran på samhället, ty om någonsin samhället skall något betyda, bör det väl vara vid ett sådant tillfälle som detta. Det är visserligen sannt, att från enskilda samhällsmedlemmar ingått vackra gåfvor till de nödlidande, och kunna vi, representanter från de nödställda orterna, icke nog uttrycka vår tacksamhet därför, men dessa bidrag kunna omöjligen förslå att afhjelpa ens den mindre delen af behovet, och vore det därför önskligt om Riksdagen ville dertill bevilja ett större anslag. Emellertid, och då Regeringen ej ansett sig böra begära ett större undsättningsbelopp än 340,000 R:dr, dels såsom lån och dels såsom försträckning utan återbetalningsskyldighet, vågar jag icke sträcka mina prentioner så långt som Herr Wigardt, utan inskränker mitt yrkande dertill, att den af Kongl. Maj:t äskade summa måtte höjas till 500,000 R:dr; och anhåller jag att Herr Talmannen behagade framställa proposition om bifall till detta mitt yrkande.

Herr Kjellson: I likhet med näst föregående talaren, Herr vice Talmannen, anser jag 340,000 Riksdaler, eller det belopp som Kongl. Maj:t i dess nädiga Proposition framställt, vara alltför otillräckligt, för att kunna i någon särdeles mån lindra nöden inom de genom missväxten så hårdt hemsökta Smäländska länen; det fordras tyvärr långt högre belopp att kunna rädda dess idoga befolkning från en hotande hungersnöd och undergång.

Jag medgifver, i likhet med hvad Stats-Utskottets ordförande nyss yttrat, att Herr Wigardts motion kanske icke var så tillräckligt motive-rad, som vederbort, men den var undertecknad af så många denna Kammares representanter från dessa nödställda trakter, hvilka alla egde en sorglig men säker kännedom om förhållandena, att den väl bort ega någon förmåga att öfvertyga.

Då nöden hemsökte de Norrländska länen, kunde vår Regering räcka dem en hjälp utaf 1,623,000 riksdaler, hvilken i förhållande till folkmängden 367,127 personer ställer sig helt olika än här, hvarest 340,000 riksdaler begäres till en befolkning af öfver en half million, som står lika blottställd. Norrland hugnades med gåfvor af tillsammantaget 900,000 riksdaler, och huru olika ställer sig icke äfven detta förhållande, då den ringa skörd, som i allmänhet förlidet år skänktes vårt land, icke på långt när kan tillåta den gifmildhet, som Norrland, då det stod ensamt träffadt af olyckan, fick röna.

Fastän jag anser lika gifvet som nödvändigt, att framställningar snart komma, som, för nödens afhjelpande, gälla långt högre siffror, än som här blifvit, dels i följd af Kongl. Maj:ts Proposition, dels i följd af Herr Wigardts motion, föreslagna, måste jag dock för den kraftiga och snara hjälp, som är nödvändig, yrka bifall äfven till den sednare.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Att nöden i åtskilliga delar af landet är mycket stor och mycket behjertansvärd, erkänna vi alla och jag i främsta rummet. Att åter på förhand beräkna beloppet af de medel som erfordras för afhjelpande af en sådan nöd, har sig deremot icke så lätt. Vid pröfning af de många framställningar om understöd, som ingått till Regeringen och föranledt Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition, har Regeringen dessutom i någon mån måst göra afseende på de för nödens afhjelpande tillgängliga medel; och har Regeringen till en början trott sig kunna göra detta så mycket heldre, som nöden denna gång inträffat inom en provins, för hvars understödjande stora förberedande åtgärder icke erfordras. Annorlunda var förhållandet förlidet år, då fråga var om understöd åt de nödlidande i Norrland, ty man måste då vara betänkt på hastig hjälp för en längre tid, emedan sedan vintern inträdt det icke stod i mensklig magt att bispringa de nödlidande. Här deremot kan hjälpen komma någorlunda hastigt, emedan denna provins står i oafbruten förbindelse med öfriga trakter af riket. Detta var ett af de hufvudsakliga skälen, hvarför jag ansett mig kunna inskränka mitt tillstyrkande till den ifrågavarande summan, som stod i någorlunda förhållande till de tillgångar, hvaröfver Riksdagen egde att genast disponera.

I öfrigt vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att understödet åt de nödlidande länen icke inskränker sig till dessa 340,000 R:dr, enär, vid fördelningen af de utaf Riksdagen till Kongl. Maj:ts disposition ställda anslag till vägförbättringar, t. ex. Jönköpings län hugnats med ett ganska stort belopp, hvartill kommer att, enligt Riksdagens beslut, 33,000 R:dr äro anslagna att under innevarande år utgå till understödjande af tre sårskilda vägomlägningsarbeten inom de af missväxt hårdast hemsökta länen. Huruvida nu härigenom nöden kan i betydlig mån lindras, står icke i mensklig magt att bedöma, men om hjälpen kommer snart, kan den dock uträtta mycket godt; och skall dessutom Regeringen, som icke unlåter att med vaket öga följa förhållandena i dessa provinser, derest ställningen skulle befinnas så förtvifad, som vissa representanter här inom Kammaren velat antyda, icke heller försumma att vidtaga de åtgärder, som möjligen framdeles blifva erforderliga.

Vare det långt ifrån mig att bestrida behovet af ett högre anslag för ifrågavarande ändamål, likasom jag visserligen icke har något att erinra emot ett sådant högre anslag, derest detsamma af Riksdagen beviljas; men jag har ansett mig böra förklara, hvartöre Regeringen — innan hon sett huru förhållandena i saken utvecklats sig och huru uppropet till den allmänna välgörenheten vunne anklag, ett uppprop, som aldrig här i landet slagit felt — till en början inskränkte sig till det belopp, som stod i förhållande till för ändamålet disponibla tillgångar. Dessutom hafva samtliga handlingarne rörande detta ärende varit framlagda för Stats-Utskottet, hvilket lika väl som Kongl. Maj:t således varit i tillfälle att pröfva behovet.

Herr Medin: Det är med anledning af Stats-Utskottets ordförandes yttrande som jag nu begärt ordet. Jag medgifver visserligen, att det varit brukligt att fästa mera afseende vid en Kongl. Maj:ts Proposition än vid en enskild motion, och jag erkänner äfven, att den motion, som af åtskillige representanter från de Smäländska länen blifvit i ämnet väckt, icke varit så klar och fullständig, att den kunnat till fullo öfvertyga Stats-Utskottet om behovet af det åskade understödet; men det har dock i Utskottet funnits åtskillige ledamöter, hvilka egt tillräcklig kännedom om förhållandena i nämnda län, och till och med Utskottets ordförande bör icke om dem vara okunnig, enär den provins, i hvilken han bor, gränsar intill Småland och har med detsamma en lifvig beröring. Då Kongl. Maj:ts Proposition afgafs, trodde man icke att nöden skulle blifva så stor som den sedan visat sig vara; och sedan vi anlände hit till riksdagen har nöden så tilltagit, att den beskrifning derpå, som af flere föregående talare lemnats, icke är öfverdrifven.

Det glädjer mig att höra Herr Finansministern med rörd stämma och med godt hjerta försäkra, att Regeringen icke skall underlåta att behjerta de nödlidandes behof, och jag är derigenom öfvertygad, att de nödlidande provinserna åtminstone framdeles kunna påräkna mera hjälp.

Slutligen kan jag icke underlåta att å mina komiteters vägnar tacka för det understöd, som kommer att beviljas, och att försäkra, att om de få lefva och Herran gifver skördar, de icke skola försumma att gifva sin skärf igen då deras hjälp påkallas.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Representanterna från de nödställda orterna torde icke misstycka, att Stats-Utskottet icke kunnat tillstyrka högre belopp än Kongl. Maj:t begärt. Här är icke fråga om att lindra en hastigt påkommen nöd. Den nöd, som är rådande, är en följd af en under förra årets sommar inträffad missväxt, och skördetiden inföll innan landstingen sammanträdde, hvarigenom dessa icke kommo i tillfälle att beräkna hvad som erfordrades såväl till brödföda som till utsäde samt med sina förslag inkomma till Kongl. Maj:t så tidigt, att Kongl. Maj:t kunde pröfva behovet och till Riksdagen afgifva förslag till deras afhjelpande. Jag upprepar derföre att man icke må misstycka, att Utskottet icke kunnat tillstyrka enskilde motionärers fordringar. Slutligen kan jag icke undertrycka den anmärkning, att det förefaller mig besynner-

ligt, att nöden i dessa län kan vara så stor, då under den sednaste tiden en mängd brännerier kunnat derstädes hållas i gång.

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Jöns Pehrsson: Det kan visserligen vara öfverflödigt att äfven jag uppträder i denna fråga, då så många af de nödställda länens representanter redan yttrat sig i densamma; men jag kan icke undertrycka den smärta, jag erfar, då jag hör representanter från lyckligare lottade orter säga, att nöden icke är så stor som man här velat påstå. Att den det är, är temmeligen allmänt känt, och det torde således vara öfverflödigt att vidare derom orda. En sak glädjer mig dock och det är att en ledamot af Regeringen tillkännagifvit, att Regeringen icke skall underlåta att behjerta nöden.

Utskottet har sagt, att Kongl. Maj:t bättre än orternas representanter varit i tillfälle att pröfva nödens beskaffenhet, men detta anser jag vara ett påstående som gränsar nära på till det otroliga. Uppgifterna grunda sig i första hand på upplysningar från kronobetjeningen; och landstinget i det län, jag tillhör, ansåg två millioner riksdaler erforderliga för nödens afhjelpande. Jag vill dock icke, att Riksdagen skall anslå hela denna summa, men jag vill lägga Riksdagen på hjertat att den må ställa så till, att de nödlidande må komma i tillfälle att få billiga lån att småningom återbetalas. Jag anhåller derföre om bifall till det lilla förslag jag jemte flere andre representanter från de nödställda orterna väckt.

Herr Orre: Då jag är representant för en ort, der stor nöd är rådande, torde det icke misstyckas, att äfven jag yttrar några ord i denna fråga. Länesökande måste i allmänhet underkasta sig långifvarnes vilkor och ibland måste de med tacksamhet göra det. Då det emellertid är utrönt, att det belopp, Utskottet tillstyrkt, är alltför ringa och nöden i någon mån ökas äfven i följd af den klena vintern, som omöjliggör en mängd körslor, hvarigenom eljest tillfälle till förtjenst erbjöds, instämmer jag i Herr vice Talmanen Mannerskantz' förslag om beloppets höjande till 500,000 R:dr.

Herr Dahm: Äfven jag är en bland dem som tro, att Kammaren bör fästa afseende på de uppgifter som blifvit lemnade af ledamöterna från Smäländska landsbygderna. De representera ett folk, som ej är vandt att klaga, ty nöd lider Smäländningen nästan alltid. När man hör någon klaga sin nöd och tänker på att hjälpa honom, frågar man vanligen, är han en man, som är van att lefva i öfverflöd. Blir svaret då, nej! han är en man, som länge lidit, men ej klagat, då är det skäl att räcka honom en hjälpsam hand, helst då han ej begär annat än att få låna. Jag förklarar mig derföre med dem som yrkat, att Riksdagen måtte anvisa ett anslag af 500,000 R:dr. Äfven detta belopp är för litet, men det är dock något högre än det af Stats-Utskottet föreslagna.

Herr Hessle: Äfven jag tillhör ett län, som i vissa delar varit hemsoekt af missväxt; men man har der ansett sig icke böra anlita Statsverket om understöd, utan sökt att hjälpa sig sjelf. Jag vill dock icke motsätta

mig Utskottets förslag att till Kongl. Maj:ts disposition för undsättande af de nödlidande länen anvisas ett belopp af 340,000 R:dr, men jag reserverar mig mot alla anslag utan återbetalningsskyldighet, ty det anser jag vara en af de vådligaste vägar Riksdagen kan beträda. Jag yrkar derföre afslag å 2:dra momentet i Utlåtandet, såvidt det innefattar bemyndigande för Kongl. Maj:t att använda en del af anslaget till undsättning utan återbetalningsskyldighet.

Herr Jonas Jonasson från Kronobergs län: Jag ber blott att, i anledning af Herr Per Nilssons från Malmöhus län påstående, att så många brännerier under den närmast förflutna tiden begagnats i Småland, få upplysa, att i hela östra delen af Kronobergs län under nämnda tid icke ett enda ångbränneri varit i gång, nemligen inom Uppvidinge, Konga, Kinnevalds- och Norrvidinge härader.

Herr Vougt: Jag vill endast tillkännagifva, att jag förenar mig med Herr vice Talmannen i det af honom väckta förslaget. Jag tror visserligen, att behovet är vida större, men man måste också se på tillgångarne. Då jag förenar mig i nämnda förslag, sker det derföre att jag tror, att man icke bör alltför mycket hoppas på de enskilda bidragen, ty många finnas, hvilka nu icke kunna bidraga med lika stora belopp, som då den enskilda välgörenheten sista gången togs i anspråk för de Norrländska länen. Dessutom anser jag, att man bör göra något mera än Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet föreslagit, då Smäländningarne icke äro kände att klaga onödigt.

Herr Johan Olsson: Jag inskränker mig till att yrka bifall till Herr Wigardts motion.

Då jag har ordet, anhåller jag dock att, i anledning af en talares yttrande att nöden i Småland icke torde vara så stor, då under sednaste tiden åtskilliga brännerier der varit i gång, få fästa hans uppmärksamhet på, att det icke kan förekommas, att en eller annan enskild person tillverkar bränvin, samt att den spanmål, som vid brännerierna användts, troligen varit från andra provinser importerad.

Herr Medin: Jag ber blott att, i anledning af Herr Per Nilssons påstående, att brännerierna under sednaste tiden gjort så mycket ondt i Småland, få nämna, att Kronobergs läns sednaste landsting ingick till Kongl. Maj:t med begäran om bränvinsbränningens inställande; en begäran som naturligtvis icke kunde bifallas. Bränvinstillverkningen i Småland har under nämnda tid varit högst obetydlig, och om Herr Per Nilsson vänder sig till Bränvinskontrollbyrån, skall han der vinna den upplysning, att tillverkningen under samma tidrymd varit tjugu gånger större inom Christianstads län och tio gånger större inom Malmöhus län än i Småland. Det är således icke bränvinsbränningen som är anledningen till nöden, utan är enda orsaken till densamma att söka i missväxten icke blott på säd utan äfven på foder.

Herr Nils Andersson: För att icke onödigtvis förlänga diskussionen inskränker jag mig till att tillkännagifva, att jag instämmer i Herr Mannerskantz' förslag.

Herr Ekerot: Jag ämnar icke till vederläggning upptaga flere föregående talaresh påståenden, utan vill blott nämna några ord om förhållandet i den ort jag tillhör. Då landstinget var samladt, trodde icke någon att nöden skulle få så stora dimensioner, som det sedan visat sig. Den är vida större än man med ledning af kronobetjeningens uppgifter antog, och den har ytterligare ökat genom den inträffade foderbristen. Då man likväl icke kan begära, att staten skall kunna afhjelpa allt, och då man väl torde kunna vänta mycket af den enskilda välgörenheten inskränker jag mig till att yrka bifall till Herr Mannerskantz' förslag.

Herr Printzensköld: Då de fleste af representanterne från Småland deltagit i diskussionen, vill äfven jag, för att icke utom Kammaren synas kall för den rådande nöden, yttra några ord i frågan. Uti Kongl. Maj:ts Proposition lemnas redogörelse för de framställningar om understöd, hvilka hos Kongl. Maj:t blifvit gjorda. Deraf synes, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kronobergs län begärt 150,000 R:dr såsom lån och 10,000 R:dr såsom anslag utan återbetalningsskyldighet; att landstinget i Jönköpings län ansett ett belopp af 300,000 R:dr nödvändigt; att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Calmar län föreslagit 176,000 R:dr såsom lån och 25,000 R:dr såsom anslag utan återbetalningsskyldighet; att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Hallands län hemställt, att understöd måtte beviljas till sammanlagdt belopp af 24,000 R:dr, samt att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Elfsborgs län anhållit om ett understöd af 80,000 R:dr. Dessa belopp utgöra tillhopa 765,000 R:dr. Det oaktadt har Kongl. Maj:t till nödens afhjelpande icke begärt mera än 340,000 R:dr och såsom skäl därför anført, att Kongl. Maj:t aflåtit Proposition om anslag af 33,000 R:dr att under innevarande år utgå till understödjande af tre särskilda vägomläggningsarbeten inom de af missväxten hårdast hemsökta länen. Kammaren har visserligen i dag beviljat detta anslag, men det kommer icke andra kommuner till godo än dem, som närmast omgifva de vägar, som skola omläggas. Kongl. Maj:t har äfven antagit, att den enskilda välgörenheten, som i fråga om af 1867 års missväxt hemsökta orter af landet så kraftigt och storartadt bidrag till nödens lindrande, skall visa sig icke mindre verksam, då det gäller att bispringa de län, som nu af enahanda anledning kommit i behof af hjälp. Jag tror dock, att man nu icke bör för mycket lita på denna välgörenhet, icke i följd af bristande barmhertighet, utan i följd af bristande tillgångar. Jag anser därför det föreslagna beloppet 340,000 R:dr vara alldeles otillräckligt, ty det är icke nog med att hjälpa de nödlidande så, att de några månader kunna släpa sig fram. Det viktigaste är att anskaffa utsädesspannål, ty annars kan följden lättligen blifva en ännu svårare missväxt än förra årets.

Man kunde visserligen anställa en jmförelse med de Norrländska länen, och man kunde dervid lätt nog komma att tänka på en styfmoderlig behandling; men då denna fråga icke är en partisak, bör man ej heller uppröra de menskliga lidelserna, utan snarare söka uppväcka ädlare känslor.

Jag förenar mig i det af Herr Mannerskantz framställda yrkandet.

Herr

Herr Friherre Alströmer: Denna diskussion har redan blifvit så vidlyftig, att jag skulle draga i betänkande att förlänga densamma, om icke min pligt som representant från ett af de nödställda länen förbjöde mig att i förevarande fall iakttaga tystnad. Förhållandena i Hallands län äro ganska betänkliga, särdeles i flera socknar af provinsen är nöden särdeles stor, och om för öfrigt icke så stor klagan försports som från åtskilliga andra trakter, så kan det endast tillskrifvas den omständigheten, att bristen icke kännes så svår för en befolkning som är van att lida, som för den hvilken förut haft bättre förhållanden. Det understöd, som blifvit äskadt för Hallands län är så knappt tilltaget som möjligt, och det vore derföre önskligt om ett större belopp kunde beviljas än det Kongl. Maj:t föreslagit och Stats-Utskottet tillstyrkt. Likväl torde böra behjertas, att framför allt en *snar* hjälp här är af största behof påkallad. Af detta skäl tror jag att man bör taga i betraktande, huruvida icke Kongl. Maj:ts Proposition nu bör antagas, heldre än att fördröja hjälpen genom att återförvisa frågan till Stats-Utskottet och möjligen bringa det derhän, att den slutligen måste afgöras genom gemensam omröstning; och då nu dertill kommer, att en ledamot af Regeringen förklarar att, i händelse omständigheterna så fordra, ytterligare åtgärder från regeringens sida kunna förväntas, tror jag att det icke skulle vara så vådligt att nu nöja sig med det mindre beloppet. Riksdagen är dessutom ännu i Maj månad tillsammans och man kan då se huru förhållandena gestaltat sig. Emellertid kan jag naturligtvis icke annat än önska, att det högre beloppet måtte beviljas, men jag har likväl velat fästa uppmärksamheten på vigten af det skäl som talar för antagandet af Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Reuter-crona: Då Wernmland icke är i denna fråga beräknadt hvarken i Kongl. Propositionen eller i Stats-Utskottets Utlåtande, men, enligt hvad upplyst blifvit af väckta motioner och andra meddelanden, äfven i detta län nöd är rådande i följd af inträffad missväxt samt anspråk jemväl derifrån på understöd af Staten är att förvänta, tager jag mig häraf en särskild anledning förorda och påyrka den ifrågavarande summans förhöjning med 160,000 riksdaler, så att jag förenar mig i Herr vice Talmannen Mannerskantz's förslag om beloppets bestämmande till 500,000 R:dr.

Öfverläggningen förklarades slutad. Sedan Herr Talmannen redogjort för de olika meningar, som derunder yttrats, begärdes ordet af

Herr Medin: Då jag icke vill bidra till rösternas splittring och för att kunna få åtminstone något mera än hvad Kongl. Maj:t funnit sig föranlåten att äska för ifrågavarande ömmande ändamål, afstår jag från min särskilda mening och förenar mig med Herr vice Talmannen.

Herr Wigardt: Äfven jag vill afstå från mitt förra yrkande och förena mig med Herr vice Talmannens förslag.

Herr *Kjellson*, Herr *Jonas Jonasson* och Herr *Peter Petersson* från Kronobergs län afstodo likaledes från sina först gjorda yrkanden och förenade sig i det förslag, som Herr vice Talmannen framställt.

I anledning af denna återkallelse upplyste Herr Talmannen, att till det af Herr *Wigardt* i hans motion föreslagna understödsbelopp vore bifall yrkadt jemväl af några andra ledamöter än de fem, som nu frånträdt sitt derom först gjorda påstående. Herr Talmannen framställde alltså proposition på bifall till ej mindre Utskottets hemställan och Herr vice Talmannens förslag, än jemväl till en sådan förhöjning af statsbidraget, som Herr *Wigardt* i sin motion ifrågasatt. Alla dessa propositioner besvarades med blandade ja och nej, och då Herr Talmannen efter förnyande af propositionen på bifall till Utskottets förslag, förklarade sig anse densamma besvarad med öfvervägande ja, begärdes votering.

Till kontraposition antogs det af Herr vice Talmannen framställda förslag, hvarefter följande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslags:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i första punkten af dess Utlåtande N:o 17,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren, med bifall till punkten i öfrigt, för det ändamål hvarom här är fråga, anvisat femhundra tusen R:dr.

Företagen i stadgad ordning utföll omröstningen med 94 ja mot 59 nej, hvadan Utskottets förslag bifallits.

Efter denna utgång af omröstningen yttrade

Herr *Medin*: Emot det beslut Kammaren nu fattat får jag mig reservera, och jag beklagar, att på detta rum skall finnas så litet hjerta för nöden bland landets barn.

Häruti förenade sig Herr *C. I. Bengtsson*.

Herr *Jöns Pehrsson*: Äfven jag måste nedlägga min djupa reservation emot det nu fattade beslutet.

Det är icke många dagar, sedan man här beviljade ett anslag af 198,000 R:dr till ett annat ändamål, hvilket åtminstone ej kan sägas vara föranledt af något behof, och som dessutom afsåg blott en enda person. Nu anser man sig inom denna samma Riksdagens Andra Kammar icke hafva tillgång att lemna 160,000 R:dr, då frågan gäller att lindra den oförvällade, bleka nöden hos talrika lidande likar.

Följande ledamöter anmälde äfven reservation mot beslutet, nemligen: Herrar *Peter Petersson*, *Kjellson*, *Jonas Jonasson* från Kronobergs län, *Vougt*, *Johan Erickson*, *Wigardt*, *Kjellman*, *Sandstedt*, *Johan Olsson*, *Jonas Jonasson* från Calmar län, *Fredrik Petersson* och *Daniel Danielsson*.

Punkten 2.

Herr Talmannen fästade uppmärksamheten på den lydelse, som denna punkt enligt särskildt tryckt rättelse borde hafva och blef, med iakttagande af denna rättelse, punkten af Kammaren bifallen.

Punkterna 3 och 4.

Biföllos.

§ 11.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 18, i anledning af väckt motion om utdelande af ett exemplar utaf riksdagstrycket till hvarje kommun i riket.

§ 12.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 19, i anledning af väckta motioner om beviljande af låneunderstöd för laga skiften i Westerbottens och Norrbottens län.

Härvid yttrade

Herr Olof Nilsson: Stats-Utskottet har i detta betänkande med underhaltiga motiver för afstyrkande ansett det äskade låneunderstödet för laga skiften i Norr- och Westerbottens län må genom gagnet och fördelarne af jordens skiftande kunna umbäras. Men det är ju en känd sanning, att kostnaderna till landtmätare och gode män skola utgå, innan något gagn af skiftet vunnits och under en tidrymd, då afkastningen af jorden är till och med mindre än eljest, emedan under pågående skiftesförrättning jorden ofta försummas i följd af ovissheten om hvem som af verksamheten skall undfå fördel.

Af de 95 byar, hvilka för närvarande befinna sig under laga skiftes handläggning i Westerbotten, tror jag för öfrigt, att en del måste nedläggas, åtskillige delegare nödgas frångå sin jord, då de ej mäta bestrida kostnaderna. Millioner tunnland torde få ligga oskiftade samt måhända många söka sitt hem i främmande land.

Detta bevisar ju, att försträckning af lån är af behovet påkallad, helst då nu efter 6 missväxtår befolkningen är bragt i den största penningeförlägenhet.

Af hvad jag sålunda anfört tror jag mig hafva ådagalagt, att Stats-Utskottets motiver icke äro tillämpliga å den sak, hvarom här är fråga. Jag vågar därför vördsamt anhålla om afslag å Utskottets Utlåtande och bifall till motionerna, i synnerhet som ett lån, sådant som det föreslagna, mot 6 procent årlig ränta till jordbruksnäringens upphjelpande länder så väl den enskilde som staten till framtida gagn och förkofran.

Herr Östman: Jag hyser visserligen icke mycken förhoppning att kunna utverka någon ändring hos Kammaren af det slut, hvartill Stats-

Utskottet här kommit, men jag kan dock icke underlåta att uttala min åsigt och öfvertygelse, att motionärernas förslag verkligen förtjent att be-
bjertas.

Då Staten, efter hvad känt är, med betydliga förlagskapital understödjer andra näringar, såsom t. ex. manufakturerna med 2,500,000 R:dr, andra att förtiga, synes det vara helt naturligt, att Staten icke bör undandraga sig att på enahanda sätt bispringa jordbruket, som ju säges vara och äfven är landets modernäring. Och att så beskaffad undsättning till det ändamål, som här åsyftas, för ifrågavarande nordliga bygder är behöflig, kan jag vitsorda af erfarenhet. Jag känner fall, då jordegare till följd af laga skifte, hvilket blifvit begärdt icke af honom sjelf utan af hans granne, måst till de dryga kostnadernas gäldande frånträda sin hemmansdel; — och sådana följder af skiftesförrättningarne i orten äro ty värr icke sällsynta.

Vid sådant förhållande och då härtill kommer, att för det begärda lånet, som komme att draga ganska hög ränta och borde vara efter 10 år amorteradt, skulle ställas full säkerhet och således icke medföra någon risk för staten, anser jag, att detsamma borde till utgående medgifvas. I öfverensstämmelse härmed yrkar jag ock, med afslag å Betänkandet, bifall till motionärernes förslag.

Herr Hierta: I anledning af de siste talarnes framställningar an-
håller jag blott att få uppläsa Utskottets motivering för sitt afstyrkande, i händelse Kammarens ledamöter ej fästat sig dervid för tillfället. Den lyder sålunda: "Af handlingarne, som finnas bifogade Herr Olof Nilssons motion, inhemtas, att inom Westerbottens län 191 byar undergått laga skifte, och att 95 byar för närvarande äro under laga skiftes handläggning. Då detta förhållande bekräftar Stats-Utskottets vid sistlidne riksdag uti dess Memorial N:o 61 yttrade åsigt, att, ehuru verkställandet af laga skifte onekligen för jordegaren medför dryga kostnader och uppoffringar, gagnet och fördelarne af jordens skiftande likväl numera äro så allmänt kända och insedda, att laga skiftesförrättningarne äfven inom Norrland utan den medverkan från Statens sida, som motionen afsåg, komma att fortsättas med all den skyndsamhet, som af omständigheterna påkallas, får Utskottet hemställa, att ifrågavarande motionen må lemnas utan afseende."

Af betänkandet i öfrigt finner Kammaren, att så väl Herr Hazelii som Herr Olof Nilssons motioner icke äro annat än ett förnyande af enahanda motioner vid sistlidne riksdag och hvilka då af Kamrarne af-
slogos. Jag anhåller sist om bifall till betänkandet.

Herr August Danielsson: En föregående talare har i en annan fråga, bland annat, uttryckt den åsigt, att det icke skulle löna mödan att yttra sig för en sak, som Stats-Utskottet afstyrkt. För min del tror jag dock, att Kammaren fattar beslut ej med ledning af någon viss auktoritetstro utan allenast af sjelfva sakens beskaffenhet samt på grund af sin insigt och öfvertygelse om riktigheten af den ena eller den andra framställningen — för vare sig till- eller afstyrkande — utan hänsyn till från hvad håll den kommer. Jag hoppas, att denna grundsats äfven i förevarande fall skall vinna tillämpning, och till följd deraf byser jag ock den

tillförsigt till Kammaren, att Kammaren skall lemna sitt medgifvande till den hemställan af motionären, som här föreligger, och hvilket åtminstone för närvarande utom allt tvifvel skulle lända Westerbottens fattiga bygder till stor nytta utan att medföra någon risk för staten.

Det säges väl, att en stor del byar i detta län redan undergått laga skifte och att många nu äro under sådan handläggning. Men om detta äfven må vara en sanning, är dock den slutsats Utskottet dragit af detta förhållande — eller att laga skiftesförrättningarne i dessa trakter komma att fortsättas med all möjlig skyndsamhet utan behof af medverkan från statens sida — denna slutsats är, säger jag, ganska förhastad. Förhållandet är nemligen, att det hittills hufvudsakligen varit de mest bemedlade jordegarna, som underkastat sig laga skifte. Alla inse de visserligen nogsam samt fördelarne af skiftesverkets fortgång. De veta, att detta utgör ett hufvudvilkor för landets framsteg i odling. Alla de orimliga rättgångar, som plägat uppstå genom laga skiftes fullbordan, i förening med de dryga kostnader hvilka måste därför utgöras, och sådant *innan* delegarne kunnat af skiftet njuta någon fördel, allt detta har afskräckt de mindre burgne jordegarna och de hafva därför inskränkt sig till att se tiden an och att uppskjuta den i och för sig verkliga nyttiga saken, så länge det är möjligt.

Ett understöd från statens sida i form af lån är således här verkligt påkalladt af behofvet och af vikt ej blott för de smärre jordegarna i Wester- och Norrbotten utan äfven för hela landet genom odlingens fortskyndande i nämnda län. Jag kan således äfven för min del icke undgå att yrka afslag å Stats-Utskottets förevarande Betänkande och bifall till motionärernes förslag.

Öfverläggningen var slutad och Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Slutligen föredrogs och blef likaledes bifallet Stats-Utskottets Utlåtande N:o 20, i anledning af väckt motion om två års förlängd räntefrihet för det till sjön Wesans uttappning beviljade lån.

§ 14.

Inkomna ärenden bordlades, nemligen:

Stats-Utskottets Memorial N:o 21, angående förskott å afföningen för den hos Kamrarne och Utskotten samt Riksdagens kansli anställda betjening;

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 22, i anledning af väckt motion, angående lindring i rotering för $\frac{1}{3}$:dels mantal Olshammar i Ryssby socken af Kronobergs län; och

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 1), med återlemnande af en utaf Herr P. Nilsson från Malmöhus län väckt motion.

§ 15.

Herr *Hæggström* hade anmält, det han af sjukdom vore hindrad från beivstande af detta och möjligtvis några af närmast följande sammanträden; hvilket Herr Talmannen gaf tillkänna, äfvensom att

Herr *Myrtin*, hvars ledighet i dag går till ända, i anseende till sjukdom inom sin familj varit hindrad att afresa från hemmet på annars bestämd tid och af sådan anledning anhållit om ytterligare tre dagars ledighet. Detta beviljades.

Ledighet från riksdagsgöromålen erhöles äfven:

- Herr *Akerlund*, från i dag under 6 dagar,
 „ *Friherre Gyllenhaal* från i dag under 14 dagar,
 „ *Erik Olsson* från den 20 Februari under 14 dagar, och
 „ *Rydberg* från den 22 Februari, likaledes under 14 dagar.

§ 16.

Protokollsutdrag rörande de vid detta sammanträde fattade beslut justerades.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Lördagen den 20 Februari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollet för den 13 i denna månad upplästes och godkändes.

§ 2.

Jemlikt förut fattadt beslut företogs nu val af de tjugufyra valmän, hvilka, jemte ett lika antal valmän från Riksdagens Första Kammarer skulle utse Riksdagens Justitie-ombudsman och hans efterträdare.

På sätt Kammarerens arbetsordning medgifver, lemnades en del af röstsedlarna åt Herr vice Talmannen, hvarefter uppräknings skedde, och befunnos vid valförrättningens slut följande valmän hafva blifvit utsedde, nemligen:

Herr *Anders Eriksson* med 85 röster,
 „ *August Danielsson* „ 85 „